

Asia: VN/21072/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeuspalveluvirastosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 1 Oikeuspalveluviraston tehtävät ja organisaatio

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu seuraavaa:

Esityksessä ehdotetaan perustettavaksi Oikeuspalveluvirasto, johon sijoitettaisiin julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan järjestäminen. Ehdotus keskittyy hallinnon ja tukipalvelujen uudelleen järjestelyyn, jolla tavoitellaan virastoon koottavien toimijoiden keskinäisen yhteistyön ja tiedonkulun parantamista ja tiedottamisen keskittämistä sekä myös toimintatapojen yhtenäistämistä.

Tukiliitto kannattaa kaikkia edellä mainittuja tavoitteita ja näkee niiden edistävän asiakkaiden yhdenvertaista asemaa ja kohtelua sekä palveluita riippumatta siitä, missä toimipaikassa tai paikkakunnalla tai mitä asiointikanavaa käyttäen asiointi tapahtuu. Palvelujen järjestämisessä ja tiedottamisessa on huomioitava myös asiakaskunnan erityistarpeet ja huolehdittava, että tiedotusta ja ohjausta palveluiden käyttöön on saatavilla myös selkokielellä.

Tukiliitto pitää tärkeänä, että keskittämällä parannettaisiin myös palveluiden toimintavarmuutta, jota tällä hetkellä työntekijöiden vaihtuvuus/saatavuus tai poissaolot helposti vaarantavat varsinkin pienissä toimistoissa. Erityisen tärkeää on, että julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan toimipaikat ja palvelut säilyvät ehdotuksen mukaan ennallaan ja asiakkaiden helposti saavutettavissa. Esteellisyyskysymysten näkökulmasta on kuitenkin tärkeää, että oikeusaputoimistot ja edunvalvontatoimistot säilyvät itsenäisinä ja toisistaan riippumattomina.

Yhteen virastokokonaisuuteen siirtymisen arvioidaan ehdotuksen mukaan tehostavan sisäistä valvontaa ja tarkastusta ja vaikuttavan laadun parantamiseen erityisesti yleisessä edunvalvonnassa. Tukiliitto pitää tärkeänä, että yhtenäistä virastoa perustettaessa huomiota kiinnitetään ja resursseja varataan myös henkilökunnan osaamisen kehittämiseen ja työn tukemiseen muutosvaiheessa. Samalla tulisi huolehtia resurssien ja osaamisen riittävydestä yleisemminkin erityisesti yleisessä edunvalvonnassa, jossa usein pienituloiset ja vähävaraiset vammaiset henkilöt saattavat olla edunvalvonnan asiakkaina koko elinikänsä. Erityisesti heidän kohdallaan tarvitaan yksilöllistä työskentelyä, jotta pystytään turvaamaan asiakkaan keskeiset tarpeet.

Esityksessä ehdotettu valvonnan työnjako Asianajajaliiton valvontalautakunnan, holhousviranomaisen ja perustettavaksi ehdotetun Oikeuspalveluviraston kesken jää epäselväksi erityisesti viraston sisäisen kantelujen käsittelyn osalta. Tätä eri toimijoiden roolia valitusten ja hallintokanteluiden käsittelyssä Tukiliitto toivoo vielä jatkovalmistelussa selkiytettävän. Palveluja käyttävän kansalaisen oikeusturvan toteutumisen kannalta on tärkeää tietää, minkä tahon puoleen tulee kääntyä silloin kun valvonnalle on tarve. Lisäksi etenkin koska valvovia tahoja on useampi, tulee turvata myös valituksen siirtomenettely oikealle valvojataholle. Valvonnan työnjaon selkeä määrittely on tärkeä myös hallinnon sisäisen valvonnan kannalta.

Tukiliitto kannattaa Digi- ja väestötietoviraston ehdotusta, että Oikeuspalveluviraston tehtäviä koskevaan 2 §:n 2 kohtaan lisättäisiin edunvalvontapalvelujen riittävästä määrästä huolehtimisen rinnalle myös näiden palvelujen asianmukaisuudesta ja laadusta huolehtiminen.

2. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 2 Julkinen oikeusapu

Lakiehdotuksen 14 §:n, joka koskee oikeusavun hakijan ohjausta erityistilanteissa, esitetään vastaavan kumottavan valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain 12 §:ää. Tukiliiton lakineuvonnassa tulee toistuvasti esille tapauksia, joissa oikeusavun hakija on ymmärtänyt vain tulleen kääntymäksi pois oikeusaputoimistosta. Tukiliitto pitää tarpeellisena, että lakiehdotuksen 14 §:n perusteluihin kirjattaisiin, että ohjattaessa oikeusavun hakija toisen oikeusaputoimiston tai yksityisen avustajan puoleen esimerkiksi esteellisyytapauksissa, tulee varmistaa oikeusavun hakijan ymmärtäneen saamansa ohjauksen ja saaneen riittävät toimintaohjeet, tarvittaessa selkokieltä käyttäen.

3. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 3 Talous- ja velkaneuvonta

-

4. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 4 Yleinen edunvalvonta

Lakiehdotuksen 22 § 1 momentissa säädettäisiin, että määräys edunvalvojan tehtävään annetaan Oikeuspalveluviraston yleiselle edunvalvojalle, eikä tuomioistuimen tai holhousviranomaisen tarvitsisi määräyksessään enää eritellä, minkä alueen yleiselle edunvalvojalle määräys annetaan. Tukiliitto pitää tärkeänä, että määräys edunvalvojalle toimitettaisiin pääsääntöisesti aina siihen toimistoon, jonka alueella päämiehen kotikunta sijaitsee, ja vain tarkoin perustelluissa poikkeustapauksissa muuhun toimistoon.

Lakiehdotuksen 22 § 2 momentissa säädettäisiin menettelystä siinä tapauksessa, että edunvalvontatoimiston tai muun palveluntuottajan kaikki edunvalvojat ovat esteellisiä tai ostopalveluntuottaja havaitsee, että edunvalvojan tehtävää koskeva määräys on selvästi vastoin sopimusta. Tukiliitto painottaa, että tällaisissa tilanteissa on varmistettava, että päämies ja tarvittaessa hänen läheisensä saavat asiasta riittävästi ja itselleen ymmärrettävällä tavalla tietoa ja ohjausta.

5. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 5 Hankkiminen muulta palveluntuottajalta

Lakiesityksen yhtenä tavoitteena on parantaa yleisen edunvalvonnan sisäistä valvontaa. Tukiliitto pitää tarpeellisena että myös ostopalveluina tuotetun edunvalvonnan valvontaa parannetaan.

Tukiliitto kannattaakin Digi- ja väestötietoviraston ehdotusta, että ”ostopalvelujen asianmukaisen hoitamisen varmistamiseksi lakiesityksen 26 §:ssä voisi olla säännös, jolla Oikeuspalveluvirasto veloitettaisiin valvomaan palvelun asianmukaisuutta ja oikeutettaisiin saamaan tämän valvonnan toteuttamiseksi tarpeellisia tietoja palveluntuottajalta ja holhousviranomaiselta. Säännös ei korvaisi holhousviranomaisen valvontaa, vaan täydentäisi sitä. Esimerkiksi toiminnan organisoimiseen, resurssien riittävyyteen, asiakaspalvelun laatuun, palkkiokäytäntöjen yhtenäisyyteen ym. yleisemmän tason kysymyksiin liittyvä valvonta soveltuisi luontevammin Oikeuspalveluvirastolle kuin holhousviranomaiselle. Holhousviranomaisen taholta tapahtuva valvonta, jota toteutetaan lähinnä tilivalvonnan sekä lupa- ja kanteluprosessien avulla, kohdistuu enemmänkin yksittäisten edunvalvontatehtävien hoitamiseen.”

6. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvuista 6 ja 7 Erinäiset säännökset ja voimaantulo

-

7. Lausuntonne talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain, oikeusapulain ja saamen kielilain muutosehdotuksesta

-

8. Lausuntonne hallituksen esityksen perusteluista ja vaikutuksista

Tukiliitto pitää tarpeellisena, että hallituksen esityksen perusteluissa tuotaisiin vielä selvemmin ja ohjaavammin esille erityisesti edunvalvontapalvelujen sekä määrällisen riittävyyden että laadun turvaaminen. Erityisesti vammaisten henkilöiden ja lasten käyttäessä edunvalvontapalveluja on valtion jo kansainvälisten sopimusten perusteella varmistettava heidän oikeusturvansa ja perusoikeuksiensa toteutuminen.

Kölhi Taina
Kehitysvammaisten Tukiliitto ry